ткачества, вышивки, резьбы по дереву, ковки и литья металла, стеклоделия и соломоплетения открывает перед художниками нашего времени безграничные перспективы на поиск новых оригинальных идей и пластических решений.

На кафедре народного декоративно-прикладного искусства Белорусского государственного университета культуры и искусств успешно решаются проблемы возрождения и развития в современном мире уникального культурного наследия белорусского народа. Обучаемая творческая молодёжь получает фундаментальные теоретические и практические знания в области изучения и освоения старинных технологий художественной обработки природных материалов, а также в направлении реконструкции и реставрации предметов древности. Благодаря этому студенты и выпускники кафедры народного ДПИ обладают особым мировоззрением и уникальной возможностью творчески переосмысливать достижения национальной традиционной культуры и в процессе создания по-своему оригинальных арт-объектов высокого эстетического качества, осуществить новые открытия в области современного этноискусства. Авторы данной статьи являются основателями и организаторами выставочного арт-проекта «Извечная красота» под девизом «Красота спасёт мир». Содержание спецпроекта предусматривает демонстрацию уникального единения традиционных видов белорусского народного искусства и результатов их художественного перевоплощения профессиональными мастерами в новые современные формы. Его реализация, несомненно, окажет содействие прогрессивному развитию белорусской культуры, повышению общекультурного уровня в современном обществе, продвижению и популяризации лучших достижений национальной школы декоративно-прикладного искусства в Республике Беларусь и за её пределами.

Презентация арт-проекта в сопровождении культурно-просветительских мероприятий состоится в художественной галерее «Университет культуры» (Дворец Республики) с дальнейшей перспективой демонстрации на выставочных площадках Беларуси, Латвии, Литвы, Польши, Китая и других зарубежных стран.

Первостепенной целью осуществления выставочного арт-проекта «Извечная красота» является: – репрезентация уникальных артефактов, созданных на основе художественной обработки природных материалов с применением старинных белорусских технологий ручного ткачества, вышивки, росписи по ткани, гончарства, соломо-и-лозоплетения, вытинанки, резьбы по дереву с дальнейшей их трансформацией в новые современные формы и интеграцией в социально-культурную сферу нашего

времени – демонстрация результатов уникальной художественно-педагогической деятельности сотрудников кафедры народного ДПИ на примере выставочной экспозиции, выстроенной из произведений специфической направленности широко известных в стране и дальнем зарубежье художников-педагогов, выпускников и студентов одного из самых авторитетных подразделений университета.

Состав произведений спецпроекта сформирован с учётом трёх национальных брендов:1. Художественная обработка растительного материала (лён, хлопок), а также сырья животного происхождения (шерсть, шёлк) представлена произведениями текстильного искусства. Данные артефакты созданы в результате экспериментально-творческих разработок по восстановлению и развитию разновидностей традиционных техник и приёмов: выборного, переборного, ажурного и двухосновного двухслойного ткачества; древней вышивки, классической шпалеры, войлоковаляния, росписи по ткани. Все плоскостные и объёмно-пространственные текстильные композиции в авторском исполнении; 2. Искусство художественной керамики отображено в виде традиционных экологически-чистых технологий обработки глины: обвары, раку, задымления, лощения, вощения, терракоты, покрытия глазурями. В арт-проекте задействованы объёмно-пластические и плоскостные композиции в авторском воплощении художников-керамистов в технике ручной лепки, а также изготовленные на гончарном круге; 3. Художественная обработка растительных материалов, таких как солома, лоза и дерево представлена в произведениях художников, работающих с использованием данного сырья. Творческие работы третьего раздела созданы на базе аутентичных технологий, сохранившихся с давних времен, и представляющих собой неповторимую художественную и историческую ценность. Они отражены в виде плоскостных и объёмно-пластических форм в авторском исполнении. К вышеуказанной сырьевой группе относятся произведения с использованием бумаги и стекла, созданные на базе старинных технологий изготовления предметов вытинанки и росписи по-за стеклом. Наряду с произведениями широко известных художников-педагогов, взыскательный зритель сможет оценить творческие работы выпускников и студентов кафедры народного ДПИ: лауреата Специальной Премии Президента Республики Беларусь Раисы Раманени, обладателя Золотой медали Молодежных Дельфийских игр государств-участников СНГ Анастасии Люцько, дважды лауреата Специального Фонда Президента Республики Беларусь по поддержке талантливой молодежи Олега Ткачёва, обладателей Гран-при III Международного конкурса Высокой моды Ларисы Шилак, Ольги Матусевич (учредитель конкурса Комитет Государственной Думы по делам национальностей Российской Федерации); стипендиатов и лауреатов Специального Фонда Президента Республики Беларусь по поддержке талантливой молодежи; многих лауреатов международных, республиканских выставок-конкурсов и фестивалей; членов творческих союзов Республики Беларусь.

Арт-проект «Извечная красота» раскрывает уникальный творческий потенциал сообщества широко известных мастеров, а также молодых талантливых авторов-выпускников и студентов кафедры народного декоративно-прикладного искусства БГУКИ, которые устремлённо сохраняют своеобразные национальные черты белорусской этнокультуры в своих произведениях современного звучания.

Список литературы:

1. Сахута, Я. М. Народнае мастацтва Беларусі / Я. М. Сахута. – Мінск : Беларус. Энцыкл. ім. П. Броўкі, 1997. – 287 с.: іл.
2. Современное белорусское декоративно-прикладное искусство. XXI век : альбом / Белорусская энциклопедия [авт. ст. Н. П. Шарангович: сост. Е. С. Аксёнова ; под ред. А. М. Коршак]. – Минск : Беларус. Энцикл. им. П. Бровки, 2013. – 395 с.: ил.

Людміла Клімовіч

ПРАБЛЕМЫ СЦЭНІЧНАГА МАСТАЦТВА Ў ТЭАТРАЛЬНАЙ КРЫТЫЦЫ ЧАСОПІСА «МАЛАДНЯК» (1923 – 1932)

Lyudmila Klimovich

PROBLEMS OF PERFORMING ARTS IN THEATER CRITICISM MAGAZINE «MALADNYAK» (1923 - 1932)

У артыкуле аналізуюцца матэрыялы аб тэатральным мастацтве, надрукаваныя ў часопісе «Маладняк». Выяуляюцца функцыі крытыкі, ступень яе ўплыву на развіццё нацыянальнага сцэнічнага мастацтва.

The article analyzes materials on theater art published in the magazine «Maladnyak». The functions of criticism, the degree of its influence on the development of national performing arts are revealed.

У 1920 – 1930-я гады ў Беларусі развіваліся ўсе віды мастацтва ў тым ліку і тэатральнае. Адкрываліся тэатры і студыі, да працы прыцягваліся прафесійныя рэжысёры і драматургі, фарміраваліся адметныя творчыя прынцыпы і напрамкі. Гэта вымагала

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

вырашэння эстэтычных праблем: пытанняў метаду і стылю; класавай сутнасці і нацыянальнай спецыфікі мастацтва, суадносін традыцый і наватарства ў мастацкай творчасці і інш. Тэарэтычнай распрацоўкай, абгрунтаваннем гэтага займалася мастацтвазнаўчая крытыка на старонках газет і часопісаў.

Тэатральная крытыка часопіса «Маладняк», ў асноўным, прадстаўлена пісьменнікамі, сярод якіх М. Чарот, А. Александровіч, З. Бядуля, І. Гурскі, К. Губарэвіч [4], А. Кучар, В. Вольскі [3] і інш. Цікавасць да сцэнічнага мастацтва праяўлялі літаратары, якія цесна супрацоўнічалі з тэатрам. Іх драматургічныя творы былі пастаўлены ў БДТ-1, БДТ-2 і іншых калектывах. Акрамя пісьменнікаў-драматургаў на старонках часопіса з артыкуламі па праблемах тэатральнага мастацтва выступалі грамадскія і тэатральныя дзеячы, тэатразнаўцы, дырэктары тэатраў, акцёры: О. Дыла, Таўбэ, А. Некрашэвіч [6], М. Модэль, У. Стэльмах і інш.

Амаль усе тагачасные даследчыкі звяртаюць увагу на залежнасць станаўлення і развіцця нацыянальнага прафесійнага тэатральнага мастацтва ад грамадскіх падзей, у прыватнасці Кастрычніцкай рэвалюцыі, якая асацыіравалася з усталяваннем новага ладу жыцця, пафасам сацыяльнага перайначвання свету. Пры гэтым, захоўваецца пераемнасць развіцця тэатра – «дакастрычніцкі» перыяд разглядаецца, як час назапашвання творчага вопыту, час спроб і намаганняў.

На гэтай падставе, можна сцвярджаць аб суадносінах традыцый і наватарства пры разглядзе праблем беларускага тэатра, спалучэннях ідэі нацыянальнага адраджэння і сацыялістычнага пераўтварэння грамадства, што адпавядала творчай канцэпцыі «Маладняка» на пачатку яго існавання. У другой палове 1920-х – пачатку 1930-х гадоў, гэта канцэпцыя будзе карэнным чынам перагледжана – вульгарна-сацыялагічная крытыка адмовіць айчыннаму тэатру ў існаванні да 1917 года.

Малады беларускі прафесійны тэатр крытыкі часопіса разглядаюць як фактар нацыянальнай культуры працоўных мас, як фактар выхавання. На гэтым акцэнтуе сваю ўвагу В. Дыла ў артыкуле «Сямімільнымі крокамі». Цікавымі падаюцца разважанні даследчыка і аб нацыянальнай драматургіі, галоўнай тэмай якой, адпаведна сцвярджэнням аўтара, з'яўляецца «сацыяльная барацьба мужыка з панам». В. Дыла вызначае характэрныя асаблівасці драматычнай літаратуры, указваючы ўпершую чаргу, на недахопы: адсутнасць псіхалагічнай глыбіні, класавага пралетарскага пункту гледжання. І нават станоўчыя бакі вызначаюцца таксама як «адстутнасць» – народніцтва, як палітычнай ідэалогіі, нацыянальнага шавінізму. Адмаўляў В. Дыла беларускай драматургіі і ў актыўным нацыянальным пачатку.

У першай палове 1920-х гадоў адбывалася актыўнае станаўленне айчыннага прафесійнага тэатральнага мастацтва. Кожны з трох дзяржаўных беларускамоўных тэатраў: БДТ-1, БДТ-2, вандроўная трупа У. Галубка шукае свае адметныя шляхі. Крытыка адзначала набыццё нацыянальным мастацтвам афіцыйнага статусу і рабіла захады да вырашэння пытанняў самавызначэння сцэнічных калектываў. Так, М. Чарот (пад крыптанімам М. К.) у артыкуле «Беларуская студыя ў Маскве» асноўную каштоўнасць існавання будучага тэатра (БДТ-2) бачыў у выяўленні самабытнасці, у пошуках новых напрамкаў дзейнасці, у прафесійным сталенні, сучаснасці. Пры гэтым, беларуская творчая інтэлігенцыя вялікую надзею ўскладала на Кастрычніцкую рэвалюцыю, як гарант культурнага нацыянальнага самавызначэння.

Унікальнасць вандроўнай трупы У. Галубка ў тым, што яна, была арыентавана выключна на рабочых і сялян, і ездзячы па глухіх кутках Беларусі аказвалася ў самай гушчы нацыянальнай аўдыторыі. Эстэтыка тэатра грунтавалася на народных уяўленнях пра высокае і нізкае, улічвала густы і прыхільнасці вяскоўцаў, выкарыстоўваючы канкрэтнае кола тэмаў, сюжэтаў і жанраў.

Бядуля (пад псеўданімам Я – р) у артыкуле «Тэатр на вёсцы» [1] імкнецца паказаць схільнасць беларусаў да тэатралізацыі, падводзіць да думкі, што «тэатральнасць» з'яўляецца нацыянальнай рысай нашага народа, што селяніну сцэнічныя прадстаўленні патрэбны таксама як і жыхару горада. Тэатру ў правінцыі крытык надае вялікае значэнне ў справе культурнага адраджэння.

Крытыка першай паловы 1920-х гадоў амаль не звярталася да пытаняў мастацай дасканаласці сцэнічнага твора, рэжысёрскай канцэпцыі, майстэраства акцёрскіх работ, сцэнаграфіі і г. д., вельмі моцнай была патрэба ў асэнсаванні самога факта з'яўлення прафесійнага нацыянальнага тэатральнага мастацтва, у прасочванні яго гістарычных шляхоў, вызначэнні асноўных этапаў развіцця, выяўленні функцый і ролі. Крытычным артыкулам гэтага перыяду ўласцівы публіцыстычнасць, эмацыянальнасць, рамантызм сугучныя агульнай атмасферы нацыянальнага адраджэння, імкненне занатаваць факталогію з'яў і падзей. У жанравых адносінах пераважалі агляндавыя артыкулы і абагульняючыя публікацыі.

У 1927 годзе на старонках часопіса «Маладняк» была надрукавана Рэзалюцыя Бюро ЦК КП(б)Б «Аб беларускай літаратурна-мастацкай і тэатральнай крытыцы». Узнікненне падобных пастаноў стала вынікам новага курсу афіцыйнай палітыкі, вядомай як «барацьба з нацдэмаўшчынай».

У 1922 г. І. Сталін пісаў У. Леніну: «За чатыры гады грамадзянскай вайны, калі мы з прычыны інтэрвенцыі вымушаны былі дэманстраваць лібералізм Масквы ў нацыянальным пытанні, мы паспелі выхаваць сярод камуністаў апроч сваёй волі сапраўдных і паслядоўных сацыял-незалежанцаў, патрабуючых сапраўднай незалежнасці ва ўсіх сэнсах і расцэньваючых умяшальніцтва ЦэКа РКП, як хлусню і крывадушнасць з боку Масквы (…) - Маладое пакаленне камуністаў на ўскраінах гульню ў незалежнасць адмаўляюцца разумець як гульню, упарта лічычы словы аб незалежнасці за чыстую манету». [Известия ЦК КПСС (Москва). 1989. №9. С. 199.]

У канцы 1920-х – пачатку 1930-х гадоў адбываўся ідэалагічны наступ на літаратуру і мастацтва з мэтай ліквідацыі вынікаў нацыянальнага адраджэння. Змяняўся рэпертуар тэатраў, станавіўся больш жорсткім кантроль пры фарміраванні тэатральнай афішы, перагледжваліся мастацкія кірункі, якія склаліся за гады існавання тэатраў, невіліраваліся творчыя метады, жанрава-тэматычная разнастайнасць сцэнічных твораў. Стварaліся спрыяльныя ўмовы для ідэалагічна вытрыманых пастановак. Прыярытэтнае месца займае сучасная перакладная савецкая п'еса, у якой адлюстроўваецца сацыялістычнае будаўніцтва, выкрываюцца «класава-варожыя» элементы.

Далейшая выпрацоўка беларускай крытыкай эстэтычных крытэрыяў ацэнкі мастацкага твора прыйшлася на час панавання вульгарна-сацыялагічных поглядаў у мастацтве і літаратуры, што негатыўна адбілася на станаўленні і развіцці нацыянальнай тэатразнаўчай школы.

Актыўна на старонках «Маладняка» у канцы 1920-х – пачатку 1930-х гадоў друкаваўся адзін з першых гісторыкаў беларускага тэатра А. Некрашэвіч. У артыкуле «Пра нашы тэатральныя справы» ён разглядаў дзейнасць беларускіх тэатраў БДТ-1 і БДТ-2, у прыватнасці, актуальнае для таго часу пытанне суадносінаў формы і зместу. Новая пралетарская тэматыка вымагала новай формы ўвасаблення мастацкага твора. Ад тэатра патрабавалі пазбавіцца ад традыцый правінцыяльнай абмежаванасці і «рабскага перайманння». А. Некрашэвіч крытыкаваў айчынныя калектывы за «бясформіцу», за спробы «знайсці сінтэз паміж старымі формамі буржуазнага мастацтва і новым пралетарскім зместам», за некрытычнае ўспрыманне творчага вопыту маскоўскіх тэатраў МГСПС і МХТ, што на думку аўтара, не спрыяла набыццю беларускімі тэатрамі арыгінальнага мастацкага вобраза.

Цікавымі, не пазбаўленымі рацыі падаюцца разважанні А. Некрашэвіча наконт сінтэтычнасці беларускага тэатральнага мастацтва. Крытык разглядаў гэта пытанне на прыкладзе творчай дзейнасці БДТ-1. На думку даследчыка, тэатр хучэй дэманстраваў

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

імкненне да стварэння сінтэтычнага спектакля, чым ўвасабляў яго на практыцы. З-за механічнага спалучэння мастацкіх сродкаў (балетных, вакальны нумароў) нясе страты асноўная ідэя п'есы, кампазіцыйная цэласнасць спектакля, сцвярджаў крытык.

Першы Беларускі дзяржаўны тэатр шукаў шляхі эстэтычнага самавызначэння, але прапанаваная калектыву рэжысёрам Е. Міровічам, праграма асваення розных стылявых напрамкаў не знайшла падтрымкі ў крытыцы. Не віталася тэатрэтыкамі мастацтва «бясформіца», стракатасць і змена стылю БДТ-1. «Амаль кожная пастаноўка тэатра зроблена па іншаму», – з абурэннем пісаў А.Некрашэвіч, прыводзячы ў якасці прыкладу спектаклі «Кастусь Каліноўскі» – «Каваль ваявода», «Над Нёманам» – «Мост».

Жорсткая ўстаноўка на пралетарскую тэматыку з адпаведным канфліктам абумовіла адпаведны падыход да класічнага рэпертуару, асабліва гэта тычылася БДТ-2. Калектыў абвінавачвалі ў няздольнасці вырашыць актуальныя праблемы сучаснасці, у некрытычных адносінах да спадчыны буржуазнай культуры, меліся наўвазе пастаноўкі «божественных» п'ес «Эрас і Псіхея» Е. Жулаўскага, «Вакханкі» Эўрыпіда, «Апраметная» В. Шашалевіча, «Сон у летнюю ноч» У. Шэкспіра.

Прыхільнікі пралетарскага рэалізму адмаўлялі лепшыя здабыткі расійскага і еўрапейскага тэатра, якія разыходзіліся з іх канцэпцыяй. Ацэньваючы дзейнасць тэатра з вульгарна-сацыялагічных пазіцый А.Некрашэвіч называе творчасць БДТ-II да 1929 года «звычайнай халтурай».

Моцны адбітак вульгарнага сацыялагізму ў працах А.Некрашэвіча абумовіў пэўны негілізм гісторыкаў тэатра ў адносінах да тэатразнаўчай спадчыны даследчыка. Між тым, некаторыя выказванні крытыка былі актуальнымі для свайго часу, вызначаліся грунтоўнасцю і глыбінёй разглядаемых праблем, сур'ёзнасцю вырашаемых задач.

А.Некрашэвіч распрацаваў канцэпцыю падрыхтоўкі ўласных тэатральных кадраў на Беларусі – акцёраў, рэжысёраў, тэатральных крытыкаў.

Пры аналізе жанравай разнастайнасці крытычных публікацый часопіса назіраецца амаль поўная адсутнасць рэцэнзій на асобныя спектаклі, творчых партрэтаў рэжысёраў, акцёраў. Пытанні тэатра абагульняліся, ўздымаліся на ўзровень грамадскіх, палітычных і разглядаліся, як правіла, ў аглядавых, праблемных артыкулах.

Мастацтвазнаўчая крытыка перыядычных выданняў 1920 – 1930-х гадоў сфарміравала асноватворную для айчыннага тэатразнаўства сістэму ідэй і поглядаў, спрыяла фарміраванню традыцый і нацыянальных адметнасцей беларускай тэатразнаўчай школы, якія сталі вызначальнымі для мастацтвазнаўства на працягу не аднаго дзесяцігоддзя.

Спіс літаратуры:

1. Бядуля, З. Тэатр на весцы / З. Бядуля // Маладняк. – 1924. – № 2. – С. 12–14.
2. Вазнясенскі, А. Перспектывы сучаснага беларускага тэатру / А. Вазнясенскі // Маладняк. – 1930. – № 4. – С. 35.
3. Вольскі, В. Асноўныя этапы развіцця дзяржаўных тэатраў БССР» /В. Вольскі // Маладняк. – 1932. – № 2/3. – С. 35.
4. Губарэвіч, К. Аб «высокай» культуры / К. Губарэвіч // Маладняк. – 1930. – № 2.
5. Конан, У. Развіццё эстэтычнай думкі на Беларусі (1917 – 1934гг.) / У. Конан. – Мінск: Навука і тэхніка, 1968. – 187 с.
6. Некрашевіч, А. Пра нашы тэатральныя справы / А. Некрашэвіч // Маладняк. – 1929. – № 5/6. – С. 26.

Владимир Школьный

СОЦИОКУЛЬТУРНАЯ ЗНАЧИМОСТЬ ЛИТОВСКОГО МУЗЫКАЛЬНОГО ФОЛЬКЛОРА И ЕГО ВКЛЮЧЕНИЕ В ПРОЦЕСС ОБУЧЕНИЯ ИГРЕ НА ТРУБЕ В ДЕТСКИХ МУЗЫКАЛЬНЫХ ШКОЛАХ ЛИТВЫ

В статье автор рассматривает социокультурную значимость национального музыкального фольклора Литвы, который является важнейшим компонентом духовной культуры литовского народа. Исходя из своих профессиональных педагогических интересов, автор рассматривает необходимость включения лучших образцов традиционного песенного и танцевального фольклора в процесс обучения игре на трубе в детских музыкальных школах Литвы. Материалы статьи представят интерес для фольклористов, культурологов, историков, музыковедов, преподавателей.

Vladimir Skolnyj

SOCIO-CULTURAL SIGNIFICANCE OF LITHUANIAN MUSICAL FOLKLORE AND ITS INCLUSION IN THE PROCESS OF TEACHING PLAYING ON A PIPE IN CHILDREN'S MUSICAL SCHOOLS OF LITHUANIA

In the article, the author examines the sociocultural significance of Lithuanian national musical folklore, which is an essential component of the spiritual culture of the Lithuanian people. Based on his professional pedagogical interests, the author considers the need to include the best examples of traditional song and dance folklore in the process of learning to play the trumpet in Lithuanian children's music schools. Materials of the article will be of interest to folklorists, cultural studies, historians, musicologists, teachers.

Одной из важнейших компонентов духовной культуры литовского народа является песенный и танцевальный фольклор. Его художественная ценность, разнообразие, традиции, духовная ценность и национальный колорит свидетельствуют о неиссякаемом потенциале, творческих силах и художественных достижениях представителей литовского народа. Приобщение к традиционному национальному фольклорному наследию необходимо осуществлять уже на первоначальной стадии обучения детей в школах. Мы рассмотрим особенности традиционного национального фольклорного наследия Литвы и необходимость включения лучших образцов этого наследия в учебный процесс музыкальных школах Литвы в классе трубы.

Отметим, что значительное место в литовском национальном фольклоре занимает песня (daina). Более десятка тысяч разновидностей таких песен звучат во всех регионах Литвы. Талантливые певицы знают и включают в свой репертуар более 400 – 500 традиционных литовских песен.

Характерно, например, широкое разнообразие трудовых песен. Среди них выделяются жатвенные песни, выражающие чувства и чаяния жниц, на плечах которых лежал этот тяжелый труд. Мелодии их узкого диапазона (опорные тоны — малая терция) украшены мелизмами, эмоциональны, отличаются свободным ритмом, убедительной кантиленой, торжественностью. Всем таким трудовым песням свойственны яркие припевы.

Пастухи пели речитативные, импровизационные песни, в которых часто встречаются слова «ралйо», «эдро». Эти эмоциональные реплики, звуковые сигналы животным, исполняемые громко и протяжно, особенно характерны для пастушьих песен в Аукштайтии.

Совсем иной припев характерен для сенокосных песен. Косари Жемайтии и других районов Литвы пели песни с припевом «валйой», который эмоционально выражает восторг, чувство восхищения. В песнях косарей отражается то радость труда, то жалобы на свою нелёгкую долю.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ